

راه آفتاب

ایشان بهترین بندگان خدا را کسانی می‌دانستند که چون نیکی کنند، شاد شوند؛ و چون بد کنند، آمرزش خواهند؛ اگر چیزی به آنان دهند، سپاس دارند؛ چون گرفتار شوند، شکیبایی ورزند، و چون خشمگین شوند، گذشت کنند و خشم خود را فروخورند.

ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۴۴۵.

احكام سيما

روح الله حبيبان

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسنامه: حبیبيان، روح‌الله، ۱۳۵۹. عنوان و نام پدیدآور: احکام سیما / روح‌الله حبیبيان: تهیه: معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی. مشخصات اثر: مشهد، انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۲. فروست: رهنما ۱۱۰. شابک: ۵-۱۵۱-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸. وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا. یاداشت: کتابنامه. موضوع: مسائل مستحده- تلویزیون- جنبه‌های مذهبی- اسلام- ایران- بخش مستقیم ماهواره‌ای. شناسه افزوده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی. رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ج ۲ / ۵ BP / ۱۱. رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۰۴. شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۶۱۶۴۴.

۱۱۰

نام اثر: احکام سیما

نویسنده: روح‌الله حبیبيان

تهیه: اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی آستان قدس رضوی

تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۳ • چاپ دوم: تابستان ۱۳۹۳ شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات قدس رضوی شابک: ۵-۱۵۱-۲۹۹-۶۰۰-۹۷۸

به‌کوشش: محمدحسین پورامینی

ویراستار: محمد باقر انصاری

مدیر هنری: مریم سادات منصوری

نشانی: مشهد مقدس، حرم مطهر امام‌رضا(ع)، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۳۵۳۱۲ • نامبر: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲

پست الکترونیک: rahnama.eq@gmail.com

فهرست

۹	درآمد
۱۱	فصل اول: تلویزیون و برنامه‌های صدا و سیما در ترازوی فقه
۱۳	۱. حلال اما مشروط
۱۴	۲. حتی سیمای جمهوری اسلامی
۱۷	فصل دوم: جزئیات قابل تأمل در برنامه‌های تلویزیون
۱۹	۱. بدون افزودنی‌های غیرمجاز
۲۰	۲. پخش زنده
۲۲	۳. برنامه‌های ورزشی
۲۳	۴. ورود اصوات بیگانه ممنوع
۲۷	فصل سوم: آنتن ماهواره و حرف و حدیث‌های شرعی
۲۹	۱. دروازه‌هایی به سوی جهنم
۳۰	۲. آنتن ماهواره و حرف و حدیث‌ها
۳۱	۳. ماده قانونی = حکم شرعی
۳۲	الف. حکم اولیه
۳۴	ب. ح مثل حرام
۳۷	فصل چهارم: مشکلات مخفی آنتن‌های ماهواره

۳۹	۱. خطری بسیار شدیدتر
۴۰	۲. هزار نکته باریکتر ز فیبر نوری
۴۲	۳. خودبین نباشیم
۴۵	فصل پنجم: حکم آنتن شبکه‌های استانی و نصب و تعمیر آنتن‌ها
۴۷	۱. فقط همین استان بغلی
۴۸	۲. تا گاو ماهی

احکام سیما

؟ دریچه

سؤالاتی که در این مجموعه به آن پاسخ داده می‌شود:

۱. آیا استفاده از برنامه‌های صدا و سیمای کشور هم می‌تواند حرام باشد؟ در چه مواردی؟
۲. حکم مشاهده فرد نامحرم در برنامه‌های پخش زنده چیست؟
۳. آیا دیدن مسابقات ورزشی به طور مستقیم برای خانم‌ها جایز است؟
۴. حکم شرعی استفاده از آنتن ماهواره چیست؟
۵. آیا امر غیرقانونی، غیرشرعی نیز محسوب می‌شود؟
۶. کدام برنامه‌های ماهواره‌ای مصداق موارد حرام هستند؟
۷. حکم استفاده از آنتن ماهواره برای دریافت برنامه‌های استانی چیست؟
۸. آیا خرید و فروش یا نصب و تعمیر آنتن‌های ماهواره جایز است؟

درآمد

از بزرگی پرسیدند فرق زندگی در گذشته و امروز چیست؟ ایشان تأملی کرده، فرمود: فرق که بسیار است؛ اما یکی از فرق‌های مهم این است که در گذشته افراد خانواده دور هم می‌نشستند و به هم می‌نگریستند و با هم گفت‌وگو می‌کردند، اما امروزه افراد خانواده اگر دور هم جمع شوند به جای به هم نگرستن، همه به صفحه تلویزیون چشم دوخته و به گفت‌وگوی تصاویر آن چشم می‌دوزند!

الحق و الانصاف از وقتی که تلویزیون پا به عرصه خانه‌ها گذاشت و خرید این جعبه جادو یکی از اصلی‌ترین اقلام جهیزیۀ نو عروسان و در صدر لیست خریده‌ها جای گرفت، روابط بسیاری از انسان‌ها دست‌خوش تغییرات جدی شده است، دیگر کسی منت پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها را نمی‌کشد که ساعات طولانی شب‌های زمستان را با خاطرات شیرین خود یا با داستان‌های آموزنده از آب‌گذشته‌شان پر رونق کنند.

دیگر کمتر فرزندان، خیره و عمیق در چهره والدین خود می‌نگرند تا متوجه چین و چروک‌ها و موهای سپید جدید آن شوند یا کمتر گفت‌وگوی طولانی بین خواهر و برادری یا پدر و دختری رخ می‌دهد

و اسفناک‌تر از همه، کمتر ساعات ساکت و آرامی را می‌توان در خانه یافت که صدای موسیقی متن یا گفت‌وگوی خشن بازیگران فیلم‌ها یا سروصدای گزارشگر مسابقه فوتبال و یا مجری برنامه‌ای خبری، آرامش محیط خانه را بر هم نزند.

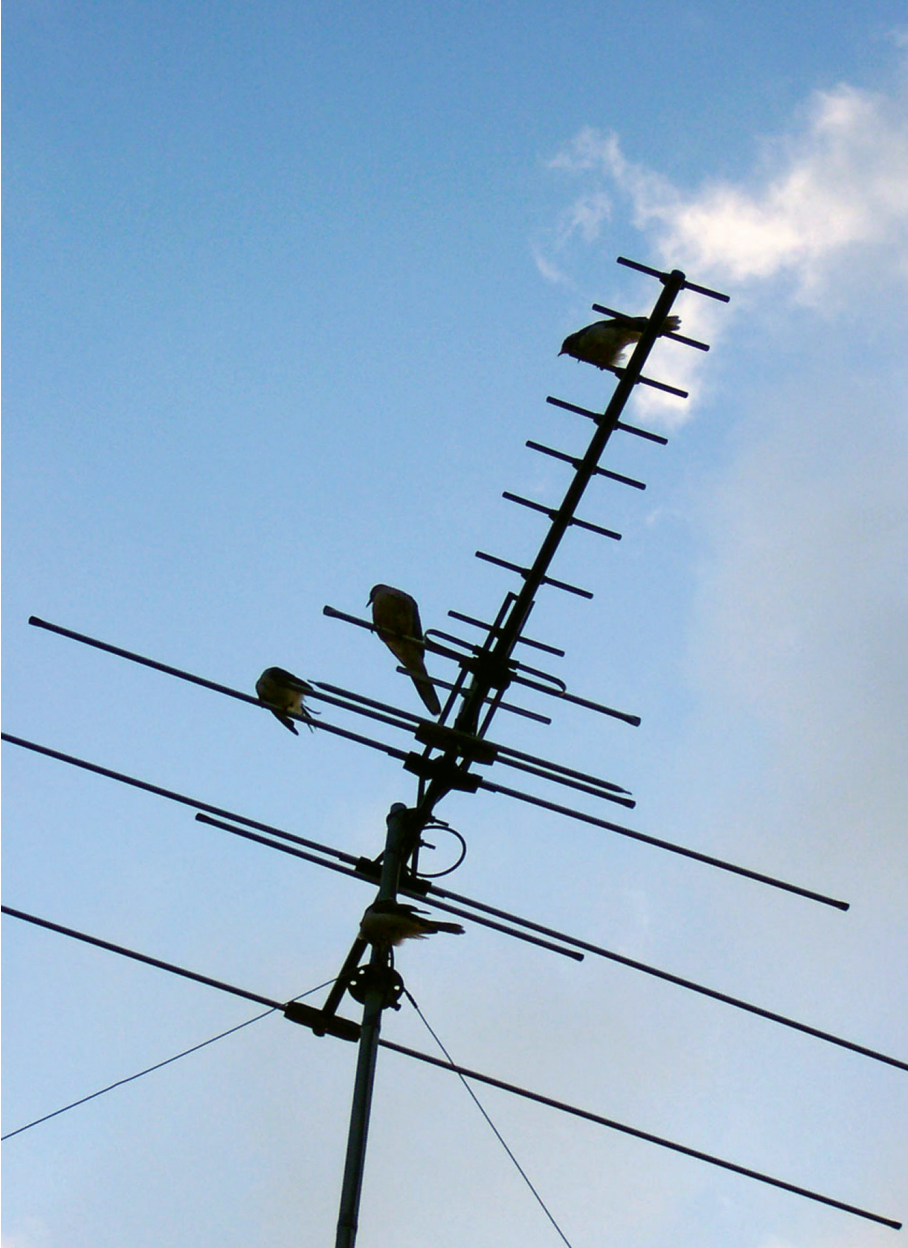
این‌ها همه یک روی سکه بود. فواید بسیار تلویزیون، به عنوان اصلی‌ترین ابزار رسانه‌ای و تفریحی، در دنیای امروز غیرقابل‌انکار است؛ چه بسا اگر نگاهی دوباره و منطقی‌تر به سبک زندگی و شیوه استفاده معقول از این ابزار بیندازیم، بتوانیم منافع بسیار این وسیله جدید را با حداقل مضرات و مشکلات احتمالی آن تجربه کنیم.

لازم به ذکر است که آنچه در این مجموعه گفته می‌شود، در حد آشنایی با احکام کلی است و خوانندگان محترم برای آشنایی دقیق با جزئیات احکام مربوط به این بخش باید به منابع معتبری که دیدگاه مرجع تقلیدشان را بیان می‌کند مراجعه نمایند.

تلویزیون و برنامه‌های صدا و سیما در ترازوی فقه

فصل اول

۱. حلال اما مشروط

کسانی که سی چهل سال پیش را درک کرده‌اند، به یاد می‌آورند که تلویزیون در آن روزگار از نگاه خانواده‌های متدین و اهل تقوا وسیله‌ای منفور بود؛ زیرا بسیاری از مراجع آن زمان استفاده از این وسیله را حرام می‌دانستند. دلیل آن هم روشن است، در آن روزگار عمده استفاده‌ای که از این ابزار می‌شد در مسیر ترویج بی‌بندوباری و نمایش برنامه‌های مبتذل و فیلم‌های مستهجن بود که معدود برنامه‌های خوب و مفید را در خود هضم می‌کرد، در نتیجه در آن زمان تلویزیون ابزاری در خدمت مقاصد نامشروع بود و بدیهی است که مراجع تقلید استفاده از این وسیله را حرام بدانند.

امروزه دیگر کسی چنین دیدگاهی ندارد و استفاده‌های مفید و مشروع از این وسیله آن‌قدر گسترده شده که نفس خریداری و استفاده از این ابزار از نگاه دین، مجاز اعلام شود؛ اما این جواز مشروط به این است که هر فرد در بهره‌برداری از تلویزیون، حدود شرعی را رعایت کند و این ابزار مفید را تبدیل به وسیله آلوده کردن خود و خانواده‌اش به گناهان گوناگون شنیداری و دیداری نکند.

تلویزیون به تعبیر فقها در زمره ابزار مشترک است که می‌توان هم از آن بهره‌ی صحیح و مشروع برد و هم نادرست و نامشروع و حلیت یا حرمت استفاده از این وسیله متوقف بر نوع استفاده‌ی ماست، پس این ما هستیم که با قصد و عمل خود مشروع یا نامشروع بودن استفاده از این ابزارها را رقم می‌زنیم.

۲. حتی سیمای جمهوری اسلامی

ممکن است عده‌ای گمان کنند که بحمدالله با پیروزی نظام جمهوری اسلامی و پسوند «اسلامی» صدا و سیما، دیگر مشکلی شرعی در تماشای این برنامه‌ها وجود ندارد و نیاز به دقت و توجه در این زمینه نیست؛ درحالی‌که این تصور واقعیت ندارد و نام، دلیل بر اسلامی بودن همه برنامه‌های تولیدی نبوده، چنان‌که اسلامی بودن نظام دلیل بر مشروعیت و صحت عمل همه افراد زیرمجموعه نظام نیست.

حتی در زمان حکومت پیامبر و ائمه نیز لزوماً همه اعمال کارگزاران آن حکومت، اسلامی و مشروع نبود و نباید توقع داشت که در جمهوری اسلامی نیز همه فعالیت‌های ارگان‌ها عیناً منطبق با دستورات دینی باشد.

به‌علاوه ممکن است تولید و پخش یک برنامه به طور کلی حلال

باشد، اما برای افرادی خاص مشاهده آن حلال نباشد مثلاً برنامه‌ای تلویزیونی برای مردان حلال باشد ولی زنان مجاز به دیدن آن نباشند، یا برخی صحنه‌ها برای گروهی حرام باشد ولی برای دیگران خیر.

در نهایت اختلاف نظر در برخی موضوع‌های فقهی مانند موسیقی نیز باعث می‌شود که حکم شرعی شنیدن برخی آهنگ‌ها برای مقلدان مراجع مختلف، متفاوت باشد که جزئیات آن را عرض خواهیم کرد. با این توضیحات روشن شد که آشنایی با جزئیات احکام مربوط به رسانه تلویزیون و کم و کیف استفاده از این ابزار، برای هر مسلمان مؤمنی ضرورت دارد.

« خلاصه

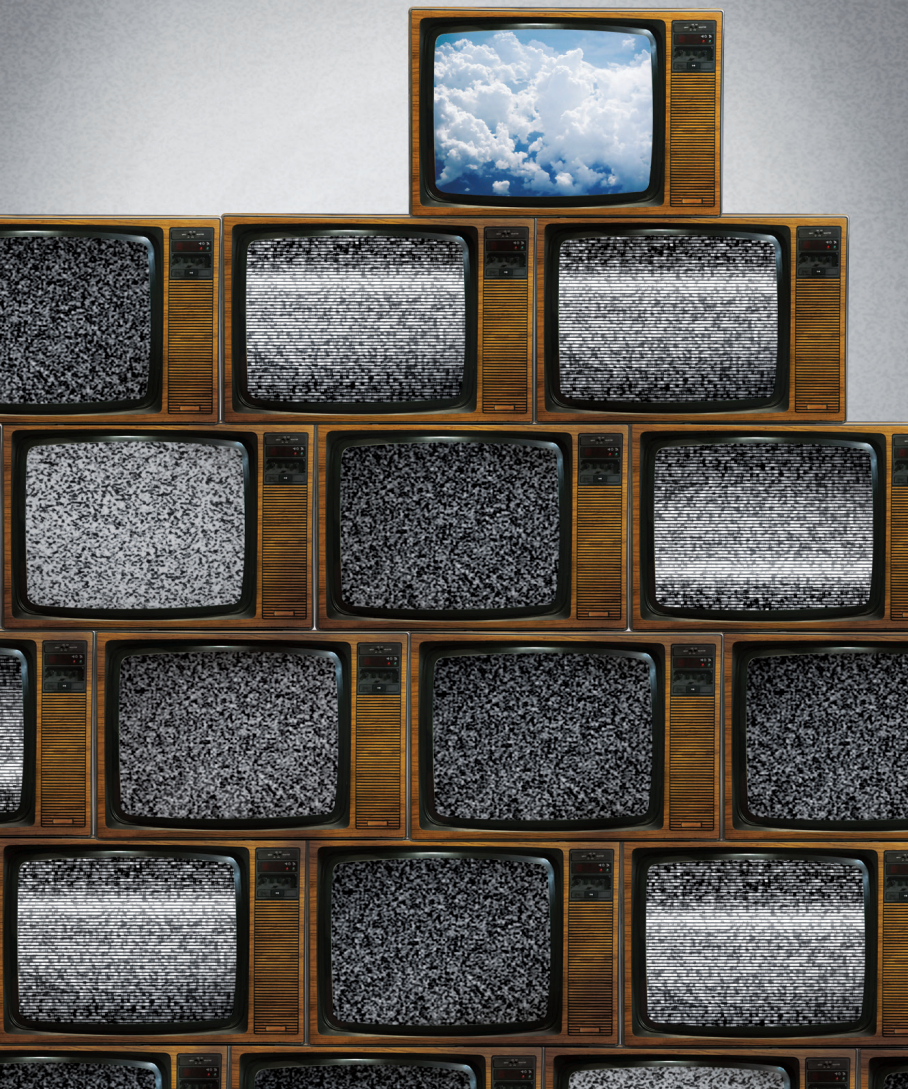
از نگاه شرع، تلویزیون ابزار مشترک برای استفاده‌های حلال و حرام است، در نتیجه نفس خرید و فروش و استفاده از آن حلال خواهد بود به شرطی که از آن درست استفاده کنیم؛ زیرا حتی در دیدن برنامه‌های صدا و سیما جمهوری اسلامی هم ممکن است مواردی وجود داشته باشد که مشاهده آن یا شنیدن صدایی که در یک برنامه پخش می‌شود برای همگان یا دست کم برای گروه خاصی حرام باشد. در نتیجه لازم است جزئیات احکام شرعی برنامه‌های گوناگون را یاد گرفته و به آن عمل کنیم.

جزئیات قابل تأمل در برنامه‌های تلویزیون

فصل دوم

۱. بدون افزودنی‌های غیرمجاز

از نظر شرعی مشاهده برنامه‌های تلویزیونی یا به جهت تصویرشان محل بحث فقهی است و یا از نظر صدا و موسیقی؛ از نظر تصویر از آنجا که در صدا و سیمای جمهوری اسلامی قواعد کلی برنامه‌سازی مبتنی بر قوانین شرعی و نظارت‌های عمومی است؛ به‌طور کلی برنامه مبتدل و مستهجن پخش نمی‌شود، اما ممکن است در مواردی تماشای برخی از برنامه‌ها به‌طور عام و برای همه مخاطبان جایز نباشد.

پنجره

طبق قواعد فقهی و نظر مراجع تقلید تماشای برنامه‌های مختلف تلویزیونی مانند فیلم‌ها و سریال‌ها و برنامه‌های مستند که در آن بازیگران و مجریان بی‌حجاب غربی یا بازیگران ایرانی بدون حجاب کامل حضور دارند، منعی ندارد به شرط آن که تماشای این برنامه‌ها بدون قصد لذت جنسی باشد و در تماشای آنها ترس افتادن در گناه یا ایجاد مفاسد و

مشکلات اخلاقی بعدی وجود نداشته باشد.^۱

یعنی دیدن تصاویر زنان در این برنامه‌ها برای مردان یا دیدن تصویر مردان برای زنان موجب تحریک جنسی نشده و یا در آینده یادآوری این صحنه‌ها موجب تحریک و انجام گناهان بعدی نگردد؛ پس اگر مشاهده یک برنامه معمولی مانند سریالی ساده یا حتی اخبار ورزشی بانوان برای یک بیننده موجب بروز این قبیل حالت‌ها شود، باید از دیدن آن اجتناب کند.

۲. پخش زنده

یکی از مسائل دقیق در برنامه‌های تلویزیونی مشاهده افراد جنس مخالف در برنامه‌های پخش مستقیم است؛ یعنی سؤال اینجاست که مشاهده مجری خانم در یک برنامه زنده برای یک بیننده مرد و یا بالعکس چه حکمی دارد؟

در پاسخ باید گفت در این مسئله برخی از مراجع تفاوتی بین پخش زنده و غیرزنده قائل نیستند و در هر حال فیلم را در حکم تصویر و عکس فرد اصلی می‌دانند و نگاه به این تصاویر تلویزیونی که در زمره فیلم‌های غیرمستهلک و غیرمبتذل هستند طبق ضوابطی که قبلاً گفته شد،

۱. سیدمجتبی حسینی؛ احکام نگاه و پوشش؛ ص ۵۴.

جایز است.^۱

طبق نظر برخی دیگر از مراجع، مشاهده برنامه‌های زنده همانند مشاهده مستقیم و حضوری است و باید ضوابط نگاه به نامحرم در آن رعایت شود؛ در نتیجه دیدن فیلم مستقیم یک خانم برای بیننده مرد در صورتی جایز است که پوشش او کافی باشد و حتی در قسمت‌های مجاز هم آرایشی وجود نداشته باشد و این نگاه هم بدون لذت و یا ترس افتادن در گناه باشد.^۲

پنجره

در مورد مشاهده زنان غیرمسلمان در برنامه‌های مستقیم، محدودیت پوشش بر اساس همان معیار متعارف خودشان در پوشش است و یک مرد مسلمان تا زمانی که حدود پوشش این زن غیرمسلمان از میزان متعارف در جامعه خودشان تجاوز نکرده باشد و به‌علاوه این نگاه نیز از روی لذت و یا همراه ترس افتادن در گناه نباشد، می‌تواند به این برنامه‌های زنده نگاه کند.^۳

۱. امام خمینی (ره)؛ *استفتانات*؛ ج ۳ (احکام نظر)، سؤال ۱۵ و ۱۹. آیت الله بهجت؛ *توضیح المسائل* (مسائل متفرقه)؛ مسئله ۲.
۲. آیت الله خامنه‌ای؛ *اجوبه الاستفتانات*؛ سؤال ۱۱۸۲. آیت الله تبریزی؛ *صراط النجاة*؛ ج ۵، سؤال ۱۱۳۰.
۳. *توضیح المسائل*؛ مراجع، مسئله ۲۴۳۴.

۳. برنامه‌های ورزشی

طبق مطالبی که گفته شد، تکلیف مشاهده برنامه‌های ورزشی که از تلویزیون پخش می‌گردد نیز روشن می‌شود؛ در واقع طبق دو دیدگاهی که پیشتر ذکر شد، بر اساس نظر مراجعی که بین پخش زنده و غیرزنده تفاوت قائل بودند مشاهده مستقیم مسابقاتی مانند کشتی که بازیکنان مرد در آن دارای پوشش کامل نیستند برای زنان جایز نیست هرچند این نگاه از روی لذت نباشد، زیرا شرط اول در نگاه به نامحرم آن است که قسمت‌های متعارف از بدن او پوشیده باشد؛ اما در مسابقات غیرمستقیم، این مسابقات حکم دیدن تصویر نامحرم را دارد که اگر دارای دو شرط باشد، یعنی اولاً از روی لذت جنسی نباشد و ثانیاً مفسده و یا ترس از افتادن در گناه در آن وجود نداشته باشد، مشاهده آن منعی ندارد.^۱

در نگاه دیگر مراجع، مشاهده این مسابقات چه مستقیم و چه غیرمستقیم منوط به همان شروطی است که ذکر شد، یعنی اگر مشاهده این مسابقات دارای تبعات منفی ذکرشده نبود منعی از آن وجود ندارد و نیازی به بسنده کردن به صدای گزارشگر نیست.

هرچند در همین دسته از مراجع نیز برخی از این بزرگواران به جهت مفاسدی که در مشاهده مستقیم این برنامه‌ها وجود دارد، به‌طور کلی

۱. امام خمینی(ره)؛ استفتائات؛ ج ۳ (احکام نظر)، سؤال ۱۲. آیت الله مکارم؛ استفتائات؛ ج ۲، سؤال ۱۰۳۰.

مشاهدهٔ این مسابقات را جایز ندانسته‌اند.^۱ و به‌هرحال بر خانم‌های مؤمن و باتقوا لازم است که بر اساس حکم مرجع تقلید خود عمل کرده، فریب وسوسه‌های شیطان را نخورند و بین مسابقات جهانی و المپیک و کشوری تفاوتی قائل نشوند.

۴. ورود اصوات بیگانه ممنوع

صدای همراه تصویر در برنامه‌های تلویزیونی چیزی است که در عین اهمیت گاهی از آن غفلت می‌شود. گاه دیده شده که انسان اگر همین موسیقی را از رادیو می‌شنید حتماً آن را خاموش می‌کرد، اما در هنگام پخش از تلویزیون و مشغول بودن ذهن انسان به تصاویر آن، چندان توجهی به موسیقی متن نمی‌شود.

به‌هرحال قواعد فقهی حرمت و حلیت موسیقی، همواره به جای خود خواهد بود و شنیدن هر نوع آهنگی که جزو آهنگ‌های مخصوص مجالس لهو و لعب و یا موسیقی غنایی به حساب بیاید، یا انسان را از حالت طبیعی خارج کند حرام است و فرقی نمی‌کند که از ضبط‌صوت خانگی پخش شود یا از تلویزیون جمهوری اسلامی و در قالب میان‌برنامه، جشن‌های مذهبی و یا برنامه‌های شاد کودکان، به‌هرحال باید از شنیدن این موسیقی‌ها اجتناب کرد.

۱. آیت الله بهجت؛ توضیح المسائل (مسائل متفرقه)؛ مسئله ۲. آیت الله صافی؛ جامع الاحکام؛ ج ۲، مسئله ۱۶۰۷ و ۱۶۲۲.

احکام خاص موسیقی‌های حرام و حلال، حتی اختلاف نظر فقها دربارهٔ موسیقی‌های مشکوک، بحث‌های دقیقی است که در شماره‌های قبلی رهنما مفصل به آن‌ها اشاره کردیم؛ اما در این قسمت تنها به ذکر پاسخ این سؤال مهم بسنده می‌کنیم که اگر حیثاً متوجه شدیم شنیدن موسیقی یک برنامهٔ تلویزیونی برای ما جایز نیست؛ آیا شنیدن آن برای کودکان و افراد نابالغ جایز است؟

در این مسئله جدا از تأثیرات روحی و روانی نامناسب که ممکن است بر هر شنونده‌ای ایجاد شود و والدین در آن احساس مسئولیت کنند، چون نفس شنیدن موسیقی حرام برای کودک گناه محسوب نمی‌شود نهی از منکر و جلوگیری او واجب نیست هرچند اگر به شکل صحیح انجام شود منعی ندارد؛ زیرا والدین اگر مسئله‌ای را در تربیت فرزند خود لازم ببینند می‌توانند آن را به شکل صحیح و به دور از رفتارهای افراط گونه اعمال کنند؛ شاید بهترین شیوه این باشد که والدین در این موارد با بیانی ساده و روشن، کودک را با تأثیرات منفی برخی از این موسیقی‌ها بر روح و روانش آشنا کنند یا نارضایتی خدا را از شنیدن این صداها به او تفهیم نمایند.

در تصاویر غیرزندهٔ تلویزیونی مشاهدهٔ نامحرم درحالی که حجاب کاملی ندارد، جایز است به شرطی که این نگاه از روی لذت جنسی یا همراه با ترس از به گناه افتادن در آینده نباشد؛ اما در صورت زنده بودن تصاویر، برخی از مراجع آنها را در حکم مشاهدهٔ مستقیم به نامحرم دانسته و شروط جواز مشاهده یعنی پوشش متعارف داشتن بدن و فقدان آرایش در چهره را نیز در مورد نامحرم مسلمان، به شروط قبلی می‌افزایند.

در نتیجه طبق این دیدگاه مشاهدهٔ پخش مستقیم مسابقات ورزشی که بازیکنان پوشش کافی ندارند برای زنان نامحرم جایز نیست؛ همچنین گاهی ممکن است تصویر مشکلی نداشته باشد، اما آهنگ پخش شده در متن تصویر یا موسیقی میان برنامه‌های تلویزیونی در حکم موسیقی‌های غنایی و لهنوی باشد که باید از آن پرهیز کرد.

آنتن ماهواره و حرف و حدیث‌های شرعی

فصل سوم

۱. دروازه‌هایی به سوی جهنم

حتماً یادتان نمی‌رود که در سال‌های نه چندان دور برای گرفتن شبکه یک تلویزیون وطن آن هم در شهرهای بزرگ می‌بایست به مدد آنتن‌های بزرگ پر شاخ و برگ، به تصویری برفکی و لرزان قناعت می‌کردیم و با هر برف و بارانی یا با هر نشستن کلاغ و کبوتری به شاخه‌های لرزان آنتن، پدر خانه عازم پشت‌بام می‌شد و گوش به فریادهای اهل خانه می‌داد که «خوب نیست، خوب نیست، خوبه خوبه خوبه!».

امروزه می‌توان صدها و بلکه هزاران شبکه تلویزیونی و ماهواره‌ای را از طریق شبکه‌های اینترنتی و کابلی و... گرفت و یا با یک آنتن ماهواره کوچک در کنار پنجره اتاق از جزئیات کائنات سر درآورد و اتفاقات طبقه هفتم آسمان و طبقه هشتم زمین را با کیفیت دیجیتال مشاهده نمود.

پنجره

به‌هرحال به مدد این ابزارها، خیلی کارها می‌توان انجام داد.

فقط می‌ماند یک مشکل کوچک که آیا انسان هر کاری از دستش برمی‌آید را بی‌دغدغه و تشویش می‌تواند انجام دهد یا باید کلاه خود را قاضی کند و نگاهی هم به آسمان بیندازد و ببیند به قول فوتبالیست‌ها «آن بالای» چه فرمایشی دارد.

باید قدری دقیق‌تر به مسئله نگاه کنیم که اصولاً از نگاه شرع اصل استفاده از این آنتن‌ها چه حکمی دارد و مفسد و مشکلات احتمالی آن چیست؟

۲. آنتن ماهواره و حرف و حدیث‌ها

درباره اصل استفاده از آنتن‌های ماهواره باید گفت این وسیله مدرن هم چیزی مثل همه ابزارهای تکنولوژی و وسایل رفاه در زندگی بشر است که در نگاه عقلانی اسلام، هیچ مشکل اولیه‌ای در آن وجود ندارد؛ اما مشکل از زمانی آغاز می‌شود که در یک نگاه کلان اجتماعی، مشاهده می‌شود آنتن ماهواره، تبدیل به ابزاری در مسیر انحراف و گمراهی بشر شده و همانند نماینده تام‌الاختیار شیطان در یک خانه، همه اعضای خانواده را به سمت آلودگی‌های گوناگون فکری، اخلاقی و رفتاری می‌کشاند. اینجاست که دیگر آنتن ماهواره را نمی‌توان یک ابزار ساده تکنولوژیک دانست و اجازه بهره‌برداری عمومی از آن را صادر کرد.

به عبارت روشن‌تر استفاده از این قبیل ابزارها چیزی مثل استفاده از اسلحه گرم به شکل شخصی است و مسلماً اگر هر انسانی همراه

خود یک اسلحه داشته باشد، هم مایه آرامش او خواهد بود و هم در خطرات احتمالی زمینه نجات جان و مال او را فراهم خواهد کرد؛ اما در عین حال استفاده همه افراد از این ابزار در جامعه می‌تواند زمینه مفاسد و مشکلات بسیاری حتی برای خود صاحبان اسلحه به دنبال داشته باشد. در نتیجه به حکم عقل و اندیشه بشر، حمل و نگهداری از سلاح در اکثر جوامع، نوعی جرم بزرگ محسوب می‌شده و با آن برخورد جدی می‌شود.

به همین دلیل برخی از مراجع به طور مطلق خرید و فروش و نصب آنتن‌های ماهواره را جایز ندانسته‌اند.^۱

۳. ماده قانونی = حکم شرعی

اگر این دیدگاه خاص را در نظر بگیریم، از نظر عموم مراجع مشکل عمده استفاده از آنتن‌های ماهواره همان داستان همیشگی مشکلات قانونی در حکومت مشروع دینی است؛ یعنی ممکن است در یک موضوع معین منع مستقیم شرعی وجود نداشته باشد، اما از آن جا که حکومت دینی قانون کشور را تأیید و از آن موضوع نهی کرده است، انجام آن عمل ممنوع می‌شود.

1. <http://makarem.ir/Question/ViewQuestion.aspx?lid=0&mid=>

به عنوان مثال تخلفات رانندگی اگر موجب ضرر برای خود یا دیگران نباشد به خودی خود حرام نیست؛ اما چون خلاف قوانین حکومت اسلامی است طبق نظر فقهای که زیر پا نهادن قوانین حکومت اسلامی را جایز نمی‌دانند، مجاز نخواهد بود.

داستان آنتن ماهواره هم از همین قبیل است، یعنی به دلیل همین مشکلات و مضرات خطرناک اجتماعی، قانون‌گذار به طور کامل استفاده از این ابزار را ممنوع اعلام کرده است و بر اساس قانون مصوب سال ۱۳۷۳ ورود، توزیع و استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره جز در مواردی که قانون تأکید کرده (در مورد مراکز خاص) ممنوع است و از آنجا که رعایت قوانین حکومت اسلامی طبق دیدگاه برخی از مراجع شرعاً واجب است^۱ به دلیل ممنوعیت قانونی، استفاده از این آنتن‌ها مطلقاً جایز نیست.

الف. حکم اولیه

جدای از این حکم حکومتی که موجب حرمت استفاده از این ابزار از جنبه ثانوی می‌شود، طبق نظر اکثر مراجع تقلید، از آنجا که آنتن‌های

۱. امام خمینی (ره)؛ *استفتائات*؛ ج ۳، ص ۵۴۳، سؤال ۱۰۱. آیت الله خامنه‌ای؛ *اجوبه الاستفتائات*؛ ص ۵۲۲، سؤال ۱۹۸۳.

ماهوره تنها وسیله‌ای برای دریافت امواج شبکه‌های تلویزیونی و همچنین مخلوطی از برنامه‌های حلال و حرام هستند، پس این آنتن‌ها به خودی خود حکم آلات مشترک را دارند؛ یعنی ابزاری که هم می‌توان از آنها استفاده مشروع برد و هم نامشروع، مانند برخی از ابزارهای موسیقی که هم در استفاده‌های لاهی و غنایی کاربرد دارند و هم در موسیقی‌های مجاز.

در نتیجه حکم اولیه آنتن‌های ماهواره آن است که خرید و فروش و نصب این وسیله جایز است، اما برای کسی که مطمئن است از آن استفاده نامشروع نمی‌کند و برنامه‌های حرام را نمی‌نگرد. در واقع طبق تصریح برخی از مراجع «چون این وسیله برای کسی که آن را در اختیار دارد زمینه دریافت برنامه‌های حرام را کاملاً فراهم می‌کند و گاهی نگهداری آن مفاسد دیگری را نیز دربردارد، خرید و نگهداری آن جایز نیست مگر برای کسی که به خودش مطمئن است که استفاده حرام از آن نمی‌کند و بر تهیه و نگهداری آن در خانه‌اش مفسده هم مترتب نمی‌شود»^۱.

طبق این دیدگاه اگر روزی قانون مذکور درباره استفاده از آنتن‌های ماهواره‌ای تغییر کند، یا فردی بخواهد در خارج از کشور از این وسیله استفاده کند، با رعایت شروط ذکر شده این امر جایز خواهد بود.

۱. آیت الله خامنه‌ای؛ *جوبه الاستفتات*؛ مسئله ۱۲۱۳.

ب. ح مثل حرام

سؤال مهمی که در این خصوص برای بسیاری از افراد مطرح می باشد این است که مصادیق استفاده حرام از ماهواره چیست؟

در پاسخ به این پرسش باید گفت به طور طبیعی چون استفاده از آنتن‌های ماهواره برای دیدن شبکه‌های مختلف تلویزیونی است باید حکم مربوط را در احکام «نگاه» جست‌وجو نمود که در بحث برنامه‌های تلویزیونی به این مسئله پرداختیم؛ در واقع نگاه به برنامه‌هایی که در زمره فیلم‌ها و تصاویر مستهجن محسوب می‌شوند به‌طور کلی حرام هستند و تردیدی در آن نیست.

سایر برنامه‌ها اعم از برنامه‌های مستند و خانوادگی و اجتماعی یا فیلم‌ها و سریال‌های معمولی غربی که در دسته فیلم‌های مستهجن تعریف نمی‌شوند، اما در عین حال خالی از صحنه‌های غیراخلاقی - در فرهنگ ما - و یا پوشش‌های نامناسب نیستند هم دارای قاعده خاص خود هستند؛ یعنی طبق نظر مشهور فقها، اگر نگاه به این تصاویر (حتی تصویر مجری یک برنامه خبری) از روی لذت جنسی باشد و یا ترس افتادن در گناه و فساد را به دنبال داشته باشد، حرام است.

بر این اساس می‌توان گفت اکثر برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای حتی تبلیغات بازرگانی و میان‌برنامه‌های آنها و ... خالی از صحنه‌های نامناسب و موسیقی‌های لهوی و غنایی نیستند و نباید با اسم یک

شبهه، خود را فریب داد و استفاده عمومی دیگران را دلیل بر حلیت مشاهده این صحنه‌ها و یا شنیدن موسیقی‌های نامشروع دانست.

« خلاصه

استفاده از آنتن‌های ماهواره طبق نظر برخی از مراجع مطلقاً حرام است، اما در نگاه اکثر مراجع این وسیله در حکم ابزار مشترک است که در فرض استفاده‌های حلال، خرید و فروش آن جایز خواهد بود و در فرض استفاده‌های حرام، غیرجایز. به شرطی که خرید و فروش و استفاده از این وسیله از نظر قانونی منعی نداشته باشد؛ وگرنه طبق نظر مراجعی که منع قانونی را موجب منع شرعی می‌دانند، استفاده مشروع از این ابزار نیز جایز نیست.

درهرحال برنامه‌های حرام این شبکه‌ها شامل برنامه‌های مستهجن و مبتذل و یا برنامه‌هایی است که بیننده را به تحریک جنسی می‌کشاند یا در آینده ترس از گناه یا فساد برای او داشته باشد.

مشکلات مخفی آنتن‌های ماهواره

فصل چهارم

۱. خطری بسیار شدیدتر

یکی از مشکلات اصلی بسیاری از شبکه‌های ماهواره‌ای ترویج عقاید و افکار و رفتارهای ناصحیح است که هر یک از این امور می‌تواند عاملی برای حرام بودن تماشای این برنامه‌ها باشد.

بارزترین این برنامه‌ها، فعالیت شبکه‌های ضد دینی یا ضد شیعی است که تلاش خود را بر ایجاد شک و تردید در باورهای اعتقادی مخاطبان متمرکز کرده‌اند و با ایجاد شبهه‌های گوناگون یا توهین و تمسخر باورهای دینی به زدودن باورهای دینی و سست کردن عقیده افراد مشغول‌اند که متأسفانه به خاطر سطحی‌بودن باورهای اعتقادی بسیاری از مردم و عدم دسترسی آن‌ها به کارشناسان زبده دینی، این تلاش خطرناک در بسیاری از موارد با موفقیت‌هایی هم همراه بوده است.

ناگفته روشن است که آثار سوء و پیامدهای منفی این شبکه‌ها و برنامه‌ها به مراتب بیشتر از فیلم‌های مستهجن است؛ زیرا ریشه و اساس تقوا و خویش‌داری افراد را هدف قرار داده است در نتیجه مشاهده این برنامه‌ها برای بسیاری از افراد، همانند تهیه «کتب ضالّه» است که

همه فقها آن را حرام می‌دانند. مگر برای کارشناسان زبده‌ای که توانایی پاسخ‌گویی و مقابله با آن را دارند.

پس تماشای این برنامه‌ها هرچند به نام تفسیر قرآن یا بحث دینی ارائه شود، برای بسیاری از افراد یقیناً حرام است و نباید به بهانه آزاداندیشی و آزادی عقیده و ضرورت تحقیق در شناخت اصول دین، آلوده به این ویروس‌ها شد؛ زیرا گرچه اسلام موافق حتی مشوق تحقیق و بررسی عالمانه درباره حقیقت دین و همه عقاید بنیادین است، اما این تحقیق و بررسی، راه کارها و شیوه‌های منطقی خود را دارد، نه مشاهده برنامه‌های مذکور که همانند آلوده کردن خود به ویروس‌های ناشناخته برای یافتن راه مقابله و درمان آنهاست.

۲. هزار نکته باریک‌تر ز فیبر نوری

در کنار همه آنچه گفته شد توجه به چند نکته دقیق ضروری است؛ اول آن که نباید خود را فریب دهیم که «من که نمی‌خوام فیلم سکس بینم» یا «من فقط برای تقویت زبان انگلیسی‌ام کانال‌های خبری رو می‌بینم» و یا «برای تحلیل دقیق اخبار باید صدای مخالفان را هم شنید» و ...

تجربه نشان داده است که به قول معروف آدم‌ها شناگرهای خوبی هستند ولی آب پیدا نمی‌کنند و اگر پا بدهد کارهایی می‌کنند که خودشان هم باورش‌شان نمی‌شود. در نتیجه دیده‌شده یک آدم به اصطلاح مؤمن و اهل تقوا با همین بی‌احتیاطی‌ها تبدیل به مشتری پر و پا قرص

برنامه‌های آلوده و پر از زشتی و پلیدی می‌شود و علی‌رغم ناراحتی درونی، نمی‌تواند از این گناهان فاصله بگیرد.

تقویت زبان یا بهره‌مندی از تحلیل‌های خبری مخالفان لزوماً به معنای استفاده از این ابزار فراگیر و کانال ورود به دنیای بی‌در و دروازه هزاران شبکه مختلف نیست و یقیناً ده‌ها ابزار مناسب و بی‌حاشیه و بدون آلودگی برای این اهداف وجود دارد؛ دریافت اطلاعات آزاد و شنیدن صدای مخالفان همواره به معنی رسیدن به نگرشی منصفانه و باز نیست و کمتر دیده‌شده کسی با تماشای برنامه‌های خبری شبکه‌های غربی و تحلیل‌ها و بررسی‌های مغرضانه و حساب‌شده آنها به ثبات اندیشه و نگرشی درست و صحیح برسد و معمولاً نتیجه این کار، یا باور همه ادعاهای مخالفان نظام و انقلاب و بدبینی نسبت به مسئولان و بزرگان نظام است و یا شک در همه آنچه از تریبون‌های رسمی نظام گفته می‌شود.

اینجاست که انسان عمق حکمت کلام امیرالمؤمنین علیه السلام را درمی‌یابد که فرمود: «همنشینی با بدان موجب بدبینی به خوبان می‌گردد»^۱.

به همین دلیل برخی مراجع دیدن برنامه‌هایی که به نوعی در مقام اهانت و توهین به مقدسات نظام جمهوری اسلامی و یا مقامات نظام هستند را جایز ندانسته‌اند.^۲

۱. مَجَالَسَةُ الْأَشْرَارِ تُورِثُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيَارِ (شیخ صدوق؛ امالی؛ ص ۴۴۶).

2. <http://askdin.com/thread16825.html>

۳. خودبین نباشیم

نکتهٔ دقیق دیگری که گاهی از آن غفلت می‌شود این است که چه بسا خود ما از مفاسد و مشکلات این ابزار در امان باشیم و از درستی بهره‌برداری‌مان از آنتن ماهواره اطمینان داشته باشیم؛ اما دیگر افراد خانواده یا کسانی که به خانه ما رفت‌وآمد دارند نیز همین گونه‌اند؟

پنجره

در واقع باید منصفانه کلاه خود را قاضی کنیم که بر فرض، خودمان نسبت به تصاویر و صحنه‌های برنامه‌های ماهواره یا حملات ضد دینی این برنامه‌ها و یا هجمه‌های رسانه‌ای آنها به نظام و انقلاب از گناه و خطا و انحراف مصون باشیم، آیا فکر اطرافیان و دیگر اعضای خانواده که در همهٔ ساعات روز حتی وقتی ما در منزل نیستیم دسترسی به این برنامه‌ها دارند را کرده‌ایم؟

آیا آنها هم از این خطرات ایمن هستند و آیا گناه و انحراف و تحریک آنها دامن‌گیر مسبب این آلودگی‌ها نخواهد شد؟

بدیهی است که قفل کردن شبکه‌های مستهجن و ... هم فایده چندان ندارد؛ زیرا بازکردن قفل این شبکه‌ها - دست‌کم برای جوانان و نوجوانان امروز! - کار چندان سختی نیست و چنان که گفتیم مشکل

شبهه‌های ماهواره‌ای محدود در کانال‌های سکس و مستهجن نیست، بلکه بسیاری از شبکه‌های عمومی و خبری نیز مشکلات گوناگونی دارند و حتی اگر برای خود ما مشکلی ایجاد نکنند برای دیگران خالی از مفسده نیستند.

در نتیجه معیار در این مسائل تنها خود ما نیستیم بلکه باید متوجه مصالح دیگر اعضای خانواده و انواع و اقسام تأثیرات مخرب بر روح و روان آنها و از دست رفتن نورانیت فضای خانه بود و بد نیست هر از چندی این توصیه قرآنی را برای خود مرور کنیم که «خود و خانواده‌تان را از آتش جهنم حفظ کنید»^۱.

« خلاصه

مشکلات برنامه‌های ماهواره‌ای محدود به برنامه‌های مستهجن نمی‌شود، بلکه مشاهده برنامه‌های ضد دینی یا در ظاهر دینی که موجب تخریب باورهای مذهبی فرد می‌شود نیز برای توده مخاطبان حرام است؛ زیرا این نوع مواجهه مستقیم با شبهه مصداق تحقیق آزاد نیست. به‌علاوه در برخی از این برنامه‌ها مقدسات و ارزش‌ها و مسئولین نظام به تمسخر و توهین گرفته می‌شوند و مشاهده

۱. تحریم: ۶

این برنامه‌ها منجر به بدبینی به نظام و مسئولین می‌گردد؛ به همین جهت از نظر برخی مراجع مشاهده این قبیل برنامه‌ها نیز جایز نیست.

از همه مهم‌تر دقت دربارهٔ خطری است که شاید در تهیه آتن ماهواره اعضای خانواده را تهدید کند و باید مسئله بسیار مهمی برای والدین باشد و غفلت از آن بسیار خطرناک است.

حکم آنتن شبکه‌های استانی و نصب و تعمیر آنتن‌ها

فصل پنجم

۱. فقط همین استان بغلی

بد نیست به این نکته هم اشاره کنیم که برخی می‌گویند ما آنتن ماهواره را برای استفاده از شبکه‌های استانی خریداری می‌کنیم نه شبکه‌های برون‌مرزی، در نتیجه اشکالی ندارد؛ در این زمینه باید گفت اگر آنتن‌های ماهواره‌ای مخصوص دریافت شبکه‌های استانی بود و با آن امکان دریافت شبکه‌های دیگر وجود نداشت و منع قانونی هم برای این امر نداشتیم، حق با این افراد بود؛ به همین جهت برخی از مراجع، مشروعیت استفاده از آنتن‌های استانی را منوط به عدم امکان دریافت شبکه‌های غیر استانی دانسته‌اند.^۱

پنجره

بر اهل فن پوشیده نیست تفاوتی در نوع آنتن‌ها وجود ندارد و تنها جهت قرارگرفتن این آنتن‌هاست که تعیین می‌کند شما شبکه‌های استانی جمهوری اسلامی را مشاهده کنید یا شبکه‌های ماهواره‌های جهانی را و به همین جهت ممنوعیت

1. <http://makarem.ir/Question/ViewQuestion.aspx?lid=0&mid=>

استفاده از آنتن‌های ماهواره‌ای شامل کسانی که قصد دریافت شبکه‌های استانی را نیز دارند، می‌شود و به همین جهت مشکل قانونی کماکان بر جای خود باقی است.

در نتیجه فارغ از بحث قانونی، نفس مشاهده این برنامه‌ها حلال خواهد بود، در نتیجه اگر به منزل کسی رفتید که از آنتن ماهواره استفاده می‌کند تا زمانی که شبکه نامناسب و برنامه‌ای حرام را نمی‌بیند، نمی‌توانید او را نهی از منکر کنید. به علاوه اگر متوجه شدید فردی در منزل خود از آنتن ماهواره استفاده می‌کند نمی‌توانید او را متهم کنید؛ زیرا هرچند نگهداری و استفاده از این آنتن‌ها از نظر قانونی غیرمجاز باشد، اما دلیل نمی‌شود که ضرورتاً آن فرد با این آنتن برنامه‌های نامناسب و حرام را مشاهده می‌کند. هرچند نباید از یاد برد که قرارداد دیش ماهواره بر بام منزل، خود زمینه سوءظن و طرح تهمت و غیبت علیه انسان را فراهم می‌کند که باید از آن پرهیز کرد.

۲. تا گاو ماهی

حال که تکلیف خود ماهواره و استفاده از آن روشن شد، تکلیف مسائل مرتبط با آن هم روشن می‌شود؛ یعنی اگر این آنتن برای استفاده حرام تهیه شود پس پولی که بابت آن پرداخت شده برای کار حرام به کار رفته؛ در نتیجه فروشنده مالک این پول نخواهد بود و کمک برای نصب

و راه‌اندازی یا تعمیر و تعویض قطعات آن هم حرام خواهد بود.^۱
باید پول این هزینه‌های حرام را هم در خمس سالیانه محاسبه کند؛
زیرا پولی که صرف کار حرام می‌شود در خرج و هزینه سال به حساب
نمی‌آید.

پس اگر اصل کار خراب شد به قول قدیمی‌ها تا «گاو ماهی» این
خرابی پیش می‌رود. به علاوه گناه هر کسی که به واسطه این آنتن مبتلا
به نگاه حرام شود یا در عقاید و باورهایش انحراف ایجاد شود، علاوه بر
خودش بر باعث و بانی هم نوشته خواهد شد.

خلاصه باید دندان لُق هوس را کشید و دور این مسائل نرفت که
آخر و عاقبت خوشی ندارد و این دایره‌های زنگ‌زده بر پشت خانه‌ها
اغلب دروازه‌ای به سوی جهنم برای اهل خانه خواهد بود و باید از آن
پرهیز کرد.

اینجاست که خداوند می‌فرماید از «گام‌های شیطان پیروی نکنید»؛^۲
یعنی طوری حرکت نکنید که در نهایت به انحراف و آلودگی مبتلا
شوید. در نتیجه خریدن «LED یا LCD» که انسان را قلقلک بدهد
«مگه می‌شه آدم «LCD» داشته باشه بدون آنتن ماهواره؟» بهتر است
از همان اول اتفاق نیفتد و همان تلویزیون حبابی قدیمی خودمان که

1. <http://makarem.ir/Question/ViewQuestion.aspx?lid=0&mid=25506>

نیز: آیت الله خامنه‌ای؛ *اجوبه الاستفتائات*؛ سؤال ۱۲۱۷.

۲. نور: ۲۱.

شبکه‌های داخلی را می‌گیرد هزار مرتبه می‌ارزد به کیفیت تصویر آینه‌ای که هزار جور خطر و لغزش را به دنبال دارد.

« خلاصه

در زمینه خرید و نصب آنتن‌های ماهواره باید به این امور هم توجه داشته باشیم که استفاده از شبکه‌های استانی و یا شبکه‌های دینی لزوماً به معنای حل مشکل شرعی نیست؛ زیرا با این وجود مشکل منع قانونی حل نمی‌شود، به علاوه امکان سوءاستفاده و آلوده شدن دیگر اعضای خانواده از این ابزار وجود دارد که نباید آن را نادیده گرفت. در نهایت باید توجه داشت که وقتی استفاده از این وسیله حرام شد، خرید و فروش و نصب و تعمیر آن و پول گرفتن در ازای این خدمات هم جایز نخواهد بود.

لوح فشرده کتابچه‌های رهنما (نسخه ۲)

مرکز پخش : مشهد مقدس، حرم مطهر، نبش باب الجواد علیه السلام، فروشگاه عرضه محصولات رضوی

تلفن : ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

نسخه ویژه تلفن همراه کتابچه‌های رهنما (نسخه ۲)

محل دریافت:

- حرم مطهر، مرکز پاسخگویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی (مدرسه پریراد)
- وب‌کیوسک‌های مستقر در حرم مطهر